

TÜRKİYE'DE GENÇLERİN

VAR OLMA MÜCADELESİ

Eğitim İş

@egitimis

www.egitimis.org.tr

TÜRKİYE'DE GENÇLERİN VAR OLMA MÜCADELESİ

Eğitimiş Yayınları,
Ankara, Mayıs 2025

EĞİTİMİŞ ADINA SAHİBİ

Kadem ÖZBAY / Genel Başkan

YAYIN SORUMLUSU

Bülent METİN / Genel Örgütlenme Sekreteri

METİN HAZIRLIK

Dr. Burcu DOĞAN / Araştırma ve Raporlama Uzmanı

GRAFİK-TASARIM

Hakan ÇELİKARSLAN

İLETİŞİM Ataç 2 Sokak 43/4 Kızılay-ANKARA iletisim@egitimis.org.tr 0 312 434 12 06

TÜRKİYE’DE GENÇLERİN VAR OLMA MÜCADELESİ

Ülkelerin ekonomik, kültürel, bilimsel ve sosyal gelişimi genç nüfusun üretkenliğine bağlıdır. Üretkenliğin sağlanabilmesinin yolu ülkedeki politika yapıcıların ayırım gözetmeksizin tüm gençlere her alanda faaliyet gösterebilmeleri için gerekli özgürlüğü ve imkânı sunmasıdır.

Türkiye’de gençlerin büyük bölümü, özellikle son dönemde eğitim ve iş bulma gibi hayatın idame ettirilebilmesi için otonom ihtiyaç olan konularda gerekli imkanlara ulaşamamaktadır. Tüm imkansızlıklara rağmen verilen mücadelenin çoğunlukla eşitliğin ve liyakatin olmamasına bağlı olarak olumsuz sonuçlanması, uzun dönemde karamsar, beklentilerini ve inancını yitirmiş bir gençliğin oluşumuna zemin hazırlamaktadır.

TÜRKİYE, OECD ÜLKELERİ ARASINDA ÜNİVERSİTE OKUMANIN “NET GETİRİSİNİN” EN DÜŞÜK OLDUĞU 2. ÜLKE KONUMUNDA

Gençlerin üniversite eğitimi sonrasında beklentisi hem istedikleri mesleği yapmak hem de yaşam standardını artırmaktır. Bunun için özellikle yaşam şartlarının zor olduğu ülkelerde gençler üniversite eğitimi almadan önce fayda (getiri)-maliyet analizi yapmak zorunda kalmaktadır.

Üniversite eğitimi alındığı sürece çalışılmadığı için vazgeçilen gelirin miktarı ile eğitim almak için katlanılan harcamaların toplamı eğitimin maliyetini vermektedir. Yani okumanın maliyeti yalnızca üniversite okunduğu sürede yapılan harcamaları değil, çalışmak yerine eğitime devam edildiği için kazanmaktan vazgeçilen gelir tutarını da kapsamaktadır. Bu durum son dönemde Türkiye’de de sıkça karşımıza çıkmaktadır. Üniversite okunsa da iş sahibi olunamaması durumunun yaygınlaşması, gençleri bir işe girip çalışmaya böylece daha erken para kazanmaya itmekte aynı zamanda bu gençlere göre üniversite okumanın maliyetini ortadan kaldırmaktadır.

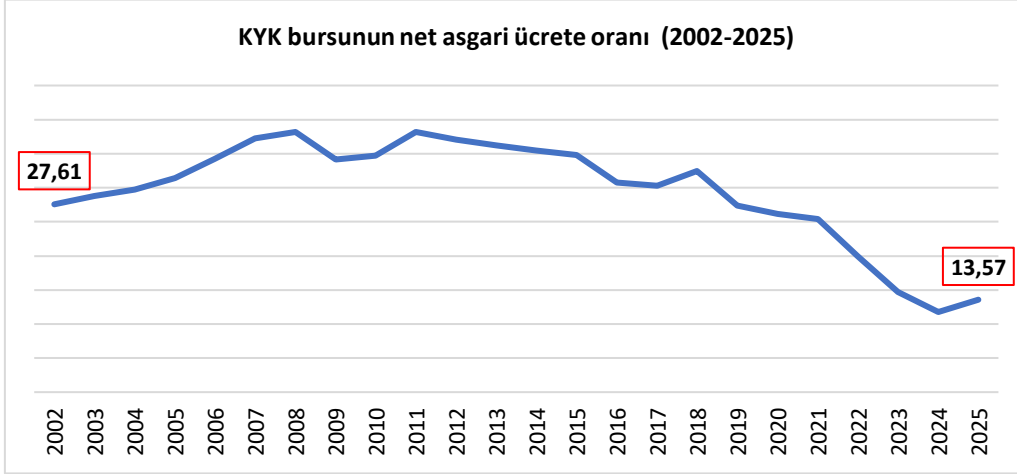
OECD tarafından ülkeler bazında yapılan fayda (getiri) maliyet analizi sonucunda Türkiye, üniversite okumanın getirdiği net faydanın (getirinin) en düşük olduğu ikinci ülke olmuştur¹. Ülkede geçerli olan zorlu yaşam şartlarından üniversite eğitimi almak isteyen gençler de büyük zarar görmüştür. Üniversite okumanın maliyetini artıran enflasyon rakamlarına, mezun olduktan sonra karşılaşılan ve sürekli artan işsizlik oranları eklenmiştir. Bu tabloya göre Türkiye’nin mevcut şartlarında **gençler üniversite okumak için yüksek maliyete katlanmayı, mezun olduktan sonra ise hemen atanmamayı göze almalı ve**

¹ OECD. (2024). Education at a Glance 2024. https://www.oecd.org/en/publications/education-at-a-glance-2024-country-notes_fab77ef0-en/turkiye_5718b270-en.html Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2025.

atandığında da eğitim süresince katlandığı maliyeti belki karşılamayacak oranda düşük olan gelire razı olmalıdır. Kısacası sistemin, yanlış politikaların bedelini en ağır ödeyen gruplardan biri gençlerdir.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BURSU, HARÇLIĞA DÖNDÜ

Üniversite okumanın maliyeti her geçen gün artarken devletin öğrenciler için sağladığı burs miktarı bu maliyeti karşılamamakta hatta zaman içinde alım gücü gözle görünür oranda azalmaktadır.

2002-2025 döneminde belirlenen burs tutarlarının net asgari ücrete oranına bakıldığında 2002 yılında **%27,61** olan oranın 2025 yılında **%13,57'ye** gerilediği görülmüştür. Bu durum öğrenci burslarındaki artışın düşük oranlarda gerçekleştiğinin bir kanıtıdır.

Son dönemde önceki sürece göre daha düşük oranlarda artan burs ile öğrencilerin KYK yurdunda kalmaya hak kazanmış olsa bile barınma, ulaşım, beslenme, kitap-kırtasiye, giyim ve sosyal aktivitelere yapılan harcamalar dahil bir aylık giderlerini karşılaması mümkün değildir.

Yurt imkanına ulaşamayan özel yurttan ya da kiralık evde barınma ihtiyacını karşılamak durumunda kalanlar için durum daha da vahimdir. Ülkenin yaşadığı konut krizi ile sürekli artan kiralar, fahiş zamlarla belirlenen özel yurt paralarını ödemek birçok öğrenci için imkansızdır.

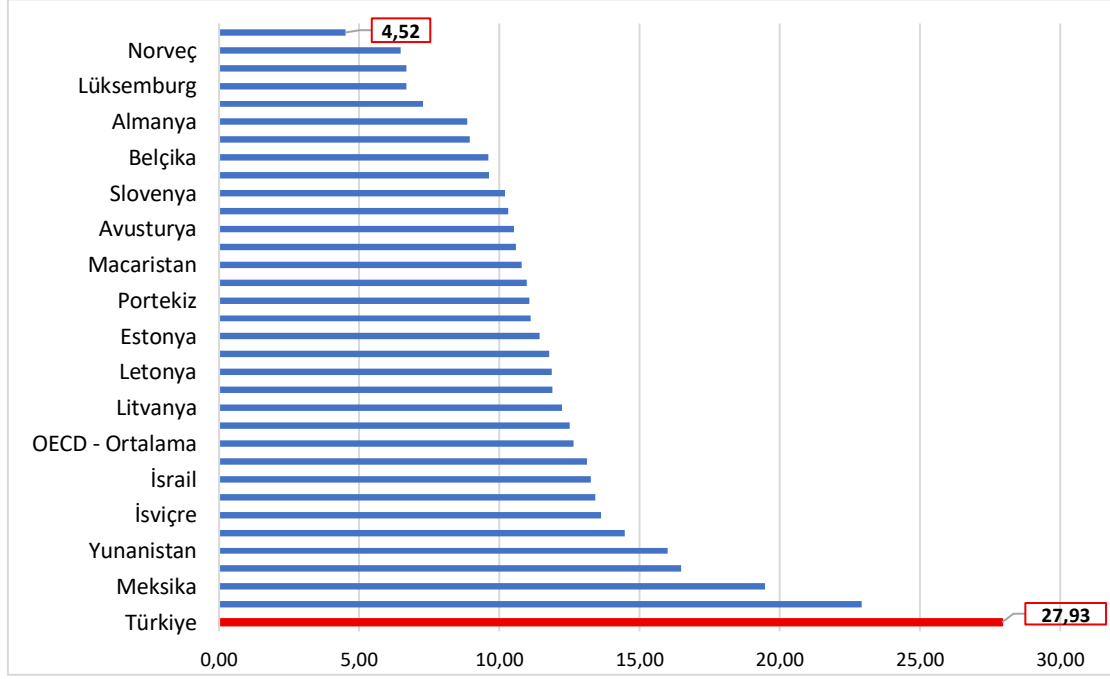
Bu olanaksızlıklar karşısında öğrenciler dirense de bir bölümü eğitimini tamamlayamamakta ve yarıda bırakmaktadır. Mezunlar hariç üniversiteden ayrılan öğrencilerin sayısı 2015-2023 döneminde **2 milyondan** fazla olmuştur. Üniversite terklerinde yaşanan artışın birçok nedeni olduğu kuşkusuzdur fakat ekonomik olanaksızlıkların bu nedenlerin başında geldiği de bilinen bir gerçektir.

Bu tabloya göre Türkiye, gençlerin en temel gerekliliklerden biri olan eğitim hakkını kullanabilmeleri için bile karşılarına birçok maddi olanaksızlığın sunulduğu ülke konumundadır.

NE EĞİTİMDE NE İSTİHDAMDA OLAN GENÇLERİN SAYISI HER YIL KATLANARAK ARTMAKTADIR

Ülke gençlerinin ne eğitimde ne istihdamda olması ülke politikalarının genç nüfusa verdiği zararın boyutunu gözler önüne sermektedir. Türkiye’de son dönemin en önemli başlıklarından olan ne eğitimde ne istihdamdaki genç nüfusun durumu diğer ülkelerle kıyaslandığında önemli bir sorun niteliği taşımaktadır.

Ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı (15-29 yaş)

Kaynak: OECD verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

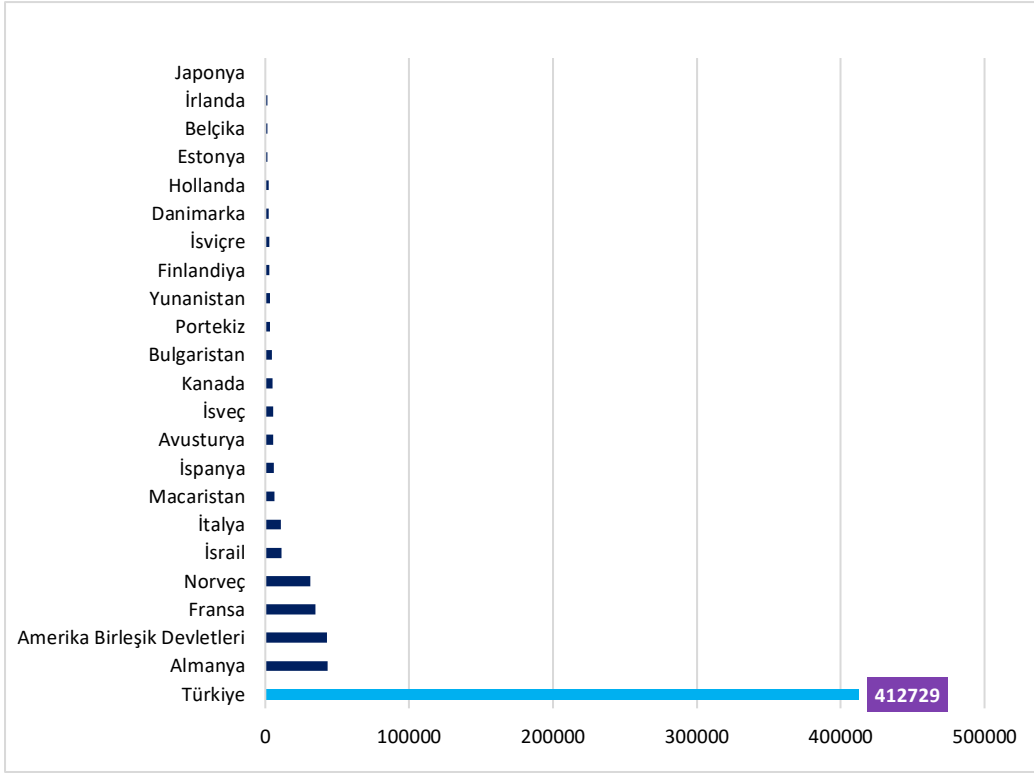
OECD ülkeleri arasında ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranının en yüksek olduğu ülke **Türkiye’dir**. 15-29 yaş arası gençlerin dikkate alınmasıyla hesaplanan oranın yüksekliği aslında Türkiye’deki gençlerin her fırsatta dile getirdiği umutsuzluklarını açıklamaktadır.

TÜİK tarafından açıklanan verilerde de görüldüğü üzere 2024 yılında nüfusu 18 milyon 83 bin olan 15-29 yaş arası gençler içinde **4 milyon 676 bini** yani yaklaşık dörtte biri ne eğitimde ne istihdamdadır.

TÜRKİYE’NİN HER YIL BİNLERCE GENÇİ İŞ BULMA ÜMİDİNİ KAYBEDİYOR..

Türkiye’de yükseköğretim mezunu olan ya da olmayan gençlerin bir bölümü iş arama süresi arttıkça iş sahibi olmak konusunda ümidini kaybetmiş, beklentileri kalmamıştır. Özellikle son dönemde artan üniversite mezunu gençlerin sayısı ile birlikte konu daha görünür bir hal almıştır.

Ülkelerin iş bulma ümidini kaybeden gençleri (15-24 yaş) -2023

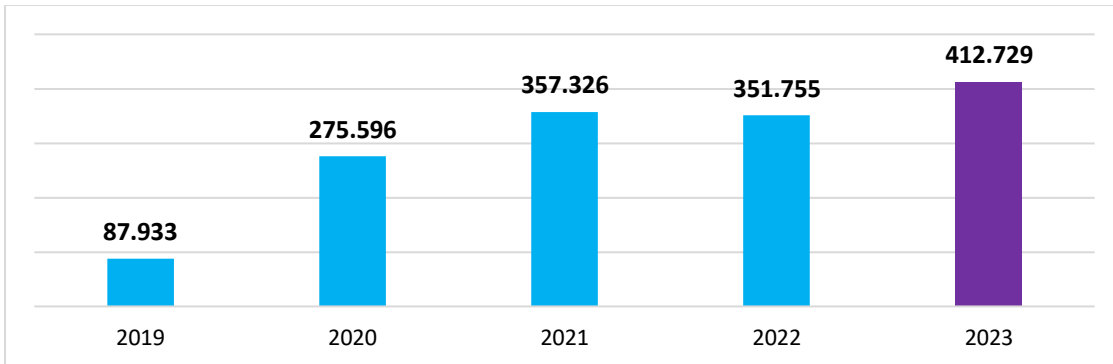

Kaynak: ILO verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) verilerine göre **Türkiye**, iş bulma ümidini kaybeden gençlerin sayısının en yüksek olduğu ülkedir. Bu durum ülkesinden beklentisi kalmayan gençlerin tekrar kazanılabilmesi için yeni politikalara ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesidir.

2023 yılı verisine göre yapılan ülke karşılaştırmalarına ek olarak Türkiye'nin son beş yılda gençlerinin yaşadığı ümitsizliğin seyri ayrıca önem arz etmektedir.

Grafik: İş bulma ümidini kaybeden gençlerin sayısı (15-24 yaş)²

² ILO. (2025). "Discouraged job-age and sex"

https://rshiny.ilo.org/dataexplorer86/?lang=en&segment=indicator&id=EIP_WDIS_SEX_AGE_NB_A Erişim Tarihi: 28 Nisan 2025.

Kaynak: ILO verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Ülkenin 2019 yılında 87 bin 933 olan iş bulma ümidini kaybeden gençleri sonraki yıllarda önemli artışlar göstermeye devam etmiştir. 2019 yılından 2023 yılına kadar geçen süreçte iş bulma ümidini kaybeden gençlerin sayısı %369 artmıştır.

Konuya ilişkin politikalar geliştirmek ve gençlerin yeniden çalışma hayatında bulunma konusundaki beklentilerini güçlendirmek yerine durumu normalleştirmek sorunun her geçen gün büyüyerek kalıcı hale gelmesine neden olmaktadır.

TÜRKİYE'DE İSTİHDAM EDİLEN 18-29 YAŞ ARASI GENÇLERİN %45'İ İŞİNİ KAYBETME RİSKİ ALTINDA OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYOR

Türkiye'de gençlerin çalışma hayatına dair yaşadıkları sorunlar istihdam edilmemiş olmakla sınırlı kalmamakta, istihdam edilenler için de işini kaybetme endişesi oldukça derin bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. OECD tarafından hazırlanan "*Gençler için önemli riskler: Endişeler, algılanan güvenlik açıkları ve politika tercihleri*"³ raporunda işini kaybetme riski yaşadığını beyan eden gençlerin oranı en yüksek Yunanistan'a ikinci olarak **Türkiye'ye** ait olmuştur. 27 ülke arasında yapılan analiz sonucu Türkiye'de son dönemde gençlerin iş bulsalar da aslında kendilerini güvende hissetmediklerinin bu nedenle de gelecek planları konusunda çekimser kalmaya devam ettiğini ortaya koymaktadır.

TÜRKİYE'DE GENÇLER SOSYALLEŞEMİYOR

Gençlerin ülkede gerek eğitim gerekse iş bulma ya da çalışırken kendini güvende hissetme konusunda yaşadığı sorunlar, nüfusun en fazla ihtiyaç duyduğu sosyalleşme ihtiyacının karşılanamaması konusunda da karşımıza çıkmaktadır. Dünya Mutluluk Raporu'na göre 147 ülke içinde Türkiye'deki gençler mutluluk endeksinde **101.**, sosyalleşme oranı konusunda sondan **üçüncü sırada**, sosyalleşme kalitesi açısından ise **en sonda** yer almıştır.

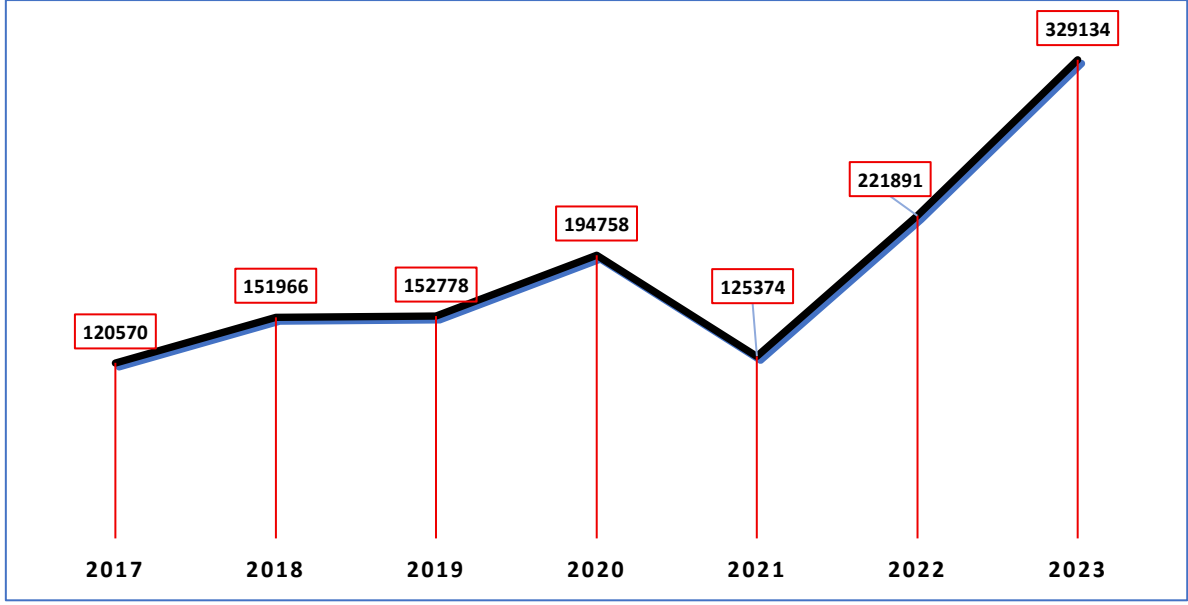
Sosyalleşme imkânı bulamayan, eğitimini tamamlayamayan, iş bulamayan, çalışırken kendini güvende hissetmeyen gençlerin mutlu olmalarını beklemek gerçeklerden kopuk bir bakış açısı ile mümkün olabilir. Türkiye'de de son dönemde sıklıkla yapılan tam da budur.

GENÇLER ÜLKEDEN DEĞİL, YOK SAYILDIKLARI SİSTEMDEN KAÇIYOR

Yaşanan tüm bu olumsuz süreç, kaçınılmaz olarak gençlerin ülkeyi terk etmesini refah düzeyinin daha yüksek olduğu ülkelerde yaşama isteğini beraberinde getirmektedir. Bu durum TÜİK verilerine de açıkça yansımaktadır.

³ OECD. (2024). https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/09/risks-that-matter-for-young-people_2baf846d/62b44423-en.pdf. Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2025.

Grafik: Türkiye'den göç eden gençlerin sayıları (2017-2023) 15-34 yaş

Kaynak: TÜİK verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Grafikte görüldüğü üzere pandemi dönemi hariç sürekli artış eğiliminde olan göç eden genç sayısı 2023 yılında **329.134'e** ulaşmıştır. Bu durum ülkede umudu kalmayan gençlerin geleceğini dışarda aradığının açık kanıtıdır.

SONUÇ

- OECD tarafından ülkeler bazında yapılan fayda (getiri) maliyet analizi sonucuna göre Türkiye, üniversite okumak için katlanılan maliyete karşı mezun olduktan sonra elde edilen gelirin yani **üniversite mezunu olmanın net getirisinin en düşük olduğu 2. ülke**dir.
- 2002-2025 döneminde belirlenen burs tutarlarının net asgari ücrete oranına bakıldığında 2002 yılında **%27,61** olan oranın, 2025 yılında **%13,57'ye** gerilediği görülmüştür. **Bu durum öğrenci burslarındaki artışın düşük oranlarda gerçekleştiğinin bir kanıtıdır.**
- Mezunlar hariç üniversiteden ayrılan öğrencilerin sayısı 2015-2023 **döneminde 2 milyondan fazla** olmuştur. Üniversite terklerinde yaşanan artışın kuşkusuz birçok nedeni bulunmaktadır fakat ekonomik olanaksızlıkların bu nedenlerin başında geldiği bilinen bir gerçektir.
- **OECD ülkeleri arasında ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranının en yüksek olduğu ülke %27,93 ile Türkiye'dir.** 15-29 yaş arası gençlerin dikkate alınmasıyla hesaplanan oranın yüksekliği aslında Türkiye'deki gençlerin her fırsatta dile getirdiği umutsuzluklarını açıklamaktadır. TÜİK tarafından açıklanan verilerde de görüldüğü üzere 2024 yılında nüfusu **18 milyon 83 bin olan 15-29 yaş arası gençler içinde 4 milyon 676 bini yani yaklaşık dörtte biri ne eğitimde ne istihdamdadır.**

- ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) verilerine göre Türkiye iş bulma ümidini kaybeden gençlerin sayısının en yüksek olduğu ülkedir. Ülkenin 2019 yılında 87 bin 933 olan iş bulma ümidini kaybeden gençleri sonraki yıllarda önemli artışlar göstermeye devam etmiştir. **2019 yılından 2023 yılına kadar geçen süreçte iş bulma ümidini kaybeden gençlerin sayısı 412 bin 729 olmuş yani %369 artmıştır.**
- OECD tarafından hazırlanan **“Gençler için önemli riskler: Endişeler, algılanan güvenlik açıkları ve politika tercihleri”**⁴ raporunda işini kaybetme riski yaşadığını beyan eden gençlerin oranı en yüksek Yunanistan’a ikinci olarak **Türkiye’ye** ait olmuştur. 27 ülke arasında yapılan analiz sonucu Türkiye’de son dönemde gençlerin iş bulmalar da aslında kendilerini güvende hissetmediklerinin haliyle iş sahibi olsalar da gelecek planları konusunda çekimser kaldıklarını ortaya koymaktadır.
- Dünya Mutluluk Raporu’na göre 147 ülke içinde Türkiye’deki gençler mutluluk endeksine **göre 101. sırada yer almış, sosyalleşme oranı konusunda sondan 3. sırada sosyalleşme kalitesi açısından ise en sonda** yer almıştır.
- Pandemi dönemi hariç sürekli artış eğiliminde olan **Türkiye’den göç eden genç sayısı 2023 yılında 329.134’e** ulaşmıştır. Bu durum ülkede umudu kalmayan gençlerin geleceğini dışarda aradığının açık kanıtıdır.

Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk’ün “Bütün ümidim gençliktedir.” sözünün haklılığını kanıtlayan milyonlarca gencin bugün nasıl karamsarlığa itildiğini, yalnızlaştırıldığını ve adeta ülkelerini terk etmek zorunda bırakıldıklarını görmekteyiz. Eğitim-İş olarak; gençlerimizin gerek eğitim gerekse istihdam edilme konusunda yaşadıkları tüm zorluklarda yanlarında olduk, olmaya devam edeceğiz. Siyasi iktidarın tüm yanlış politikalarına ve umursamaz tavrına karşı gençlerimiz hak ettikleri değeri görene kadar mücadelemizi her alanda sürdüreceğiz.

⁴ OECD. (2024). https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/09/risks-that-matter-for-young-people_2baf846d/62b44423-en.pdf. Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2025.